

MIHAI BENIUC

- DESPRE :
- CONFLICTUL DRAMATIC
 - FAPTE MĂRUNTE ȘI SENSURI MAJORE
 - EXIGENȚA SCRITORULUI

Chemarea partidului adresată oamenilor muncii, de a pune activitatea lor sub semnul celei mai înalte exigențe în vederea obținerii unei calități superioare în toate domeniile, a fost unanim îmbrățișată cu o matură înțelegere. Ea a pătruns, cum e și firesc, și în laboratorul de lucru al scriitorilor, care se străduiesc să se înalțe, în operele lor, pe o treaptă superioară de gânduri și căutări. Mai ales că un artist autentic se caută cu neliniște, cu reînnoită speranță, cu emoție, de la debut și pînă la cea mai deplină strălucire, încercînd neobosit drumuri noi, străduindu-se să-și desăvîrșească arta, rezervîndu-și sie și celorlalți surpriza și ineditul. Uneori, condeiul său ezită, se întreabă, cercetează gîndul și expresia, alteori găsește dintr-o dată sunetul care face acordul cu ideea și, totdeauna aspiră să treacă un prag și să depășească un hotar. De-a lungul acestor confruntări întîme în care ia naștere opera, iar descoperirile autorului ei prețuiesc, adesea, cît o experiență de viață și emoționează cît un act de generozitate, artistul face totul pentru a da măsura maximă a valorii sale.

Problema calității în literatură este complexă și comportă nenumărate întrebări, unele mai pasionante decît celelalte. Unora dintre ele le răspunde în acest număr Mihai Beniuc.

Discuția cu acest scriitor este cu atît mai instructivă, cu cît în persoana sa sînt reuniți: un poet, un prozator și un dramaturg.

— Care credeți că trebuie să fie mijloacele dramatice pentru a evita ilustrarea nudă a unor personaje și situații și pentru a reda vigoarea pe care aceste personaje și aceste situații le au în viață ?

— Eu consider că elementul fundamental într-o construcție dramatică este conflictul. O piesă în care nu se înfruntă tendințe deosebite, în care nu se vede clar poziția pe care o ia față de aceste forțe autorul, este nesatisfăcătoare din punctul de vedere al scopurilor noastre artistice: a sprijini dezvoltarea societății de tip nou, a noilor relații de muncă dintre oameni. Dar mai e nevoie să o

spun ? Conflictelor nu există în sine. Ele sînt între oameni, deci oamenii, în înfruntările lor foarte concrete, sînt cei care trebuie să fie aduși pe planul întii. Cînd un dramaturg este preocupat să illustreze o temă cu viața eroilor săi, în loc să le explice destinul, el își prefăce personajele în simboluri ale unei ecuații cu rezultatul preconcept. O dramă rămîne o abstracție rece, sumară, dacă nu exprimă o viață de om cu întrebările, cu certitudinile, cu victoriile ei. În piesele realizate, punctul de plecare este totdeauna eroul care-și numește singur idealul de-a lungul acțiunii și pentru care conflictul reprezintă o împrejurare obiectivă, dictată de cursul întâmplărilor. Trebuie să se vadă ce îl atrage pe un personaj într-un conflict și cum se modifică perspectiva sa de-a lungul conflictului. Eu nu sînt convins că toți oamenii sînt buni, dar și cei buni mai au întotdeauna de învățat de la viață. Toți sîntem perfectibili, dar începem să devenim buni din acea clipă cînd înțelegem deplin să punem interesele generale deasupra intereselor noastre și să contribuim la o cauză comună, superioară.

— *Nu socotiți că este cazul ca dramaturgia noastră să se îndrepte mai mult spre inima întâmplărilor de fiecare zi — unele pozitive, altele negative —, pe lângă care trecem uneori indiferenți ?*

— Într-o structură socială ca a noastră, într-un regim socialist, acolo unde e clar cum se dezvoltă raporturile dintre oameni (și trebuie să ogîndim din plin ceea ce este major în aceste raporturi), nu trebuie să pierzi din vedere lucrurile mărunte, care, într-o zi, pot deveni cum nu se poate mai semnificative. Uneori, ele nu se înfățișează mai pregnant decît nisipul care se strecoară între roți. Dar, dacă nu știm să găsim cauzele care au permis infiltrarea nisipului, atunci trecem pe lângă niște fenomene foarte interesante. Ca să nu mai vorbim de faptul că aceste „neînsemnate“ întâmplări ne pot oieri prilejul pentru înțelegerea profundă, largă, a prefacerilor din societatea noastră.

— *Ce piese din această stagiune vi s-au părut mai interesante ?*

— În mai toate piesele prezentate în stagiunea actuală, există ceva interesant. Și este indiscutabil că Mirodan în *Celebrul 702*, Titus Popovici în *Passacaglia*, sau Voitin în *Oamenii care tac* și Horia Stancu în *Cînd scapătă luna* (desigur, aș putea numi și alți autori) aduc fiecare o contribuție la dezvoltarea dramaturgiei noastre.

— *Nu credeți că în lupta pentru un nivel artistic superior, trebuie să fim tot atît de aspri, nu numai cu piesele slabe, dar și cu cele care sînt la „nivelul de plutire“ ?*

— Teatrul e o artă foarte primejdioasă, fiindcă prezintă tentații la tot pasul pentru cei ce aleargă după succes. Uneori cucerești publicul printr-un dialog, alături o simplă indicație scenică bine jucată de actor îți smulge favorurile publicului. De aceea, ești înclinat uneori să te lași furat de modele care se lasă transpuse cu același succes și în alte tipare. Faci cîteodată concesii în ceea ce privește conflictul, pentru a evita greutățile în elaborare și discuțiile. Altă dată, uiți rolul pe care trebuie să-l joace teatrul în viața socială. Trebuie de aceea curaj, pentru ca să te ferești de a aluneca pe panta superficialității, înfruntînd riscul de a munci mai mult și de a suporta critica prietenească înainte de spectacol. Cît privește critica, ea nu trebuie în nici un caz să ofere circumstanțe atenuante în ce privește conținutul viu de idei și sentimente al unei piese, în ce privește poziția ei ideologică, ce se cuvine să fie totdeauna limpede ca un cristal, după cum nu trebuie să fie completată cu nivelul artistic la care se pot ridica astfel de lucrări.

— *Dar, pentru a putea selecta valori reale, e necesară o producție abundentă. Sînteți mulțumit cu numărul pieselor originale jucate pe scenele teatrelor noastre ?*

— Nu se joacă destul. Teatrele trebuie să aibă mai mult curaj și, în același timp, mai multă exigență. Ele nu au de ce să se lase influențate de vînturile modei, de imitatorii de modele, de amatorii de succese ieftine prin rețetele verificate ale artei, adică, de tot ce ar putea alunga valoroase piese originale de pe scene... Teatrele trebuie să ajute, mai mult decît au făcut-o pînă acum, ca autorii dramatici să ia contact cu publicul, ajutîndu-i, în același timp, să vadă textul din punctul de vedere al spectacolului. Deși pentru autorul dramatic teatrul nu începe în teatru, ci la masa sa de lucru, care este asemănătoare, într-un fel, cu masa olarului. Dacă are lut, poate face oale, dacă nu, e zadarnic.

— *Ce fapt de viață v-a impresionat în mod deosebit în ultimul timp ?*

— Ceea ce m-a impresionat mai mult, au fost schimbările profunde petrecute în conștiința oamenilor, în sensul însușirii tot mai mult, de către masele muncitoare, a gândirii socialiste. Cu prilejul unor călătorii prin țară m-am întâlnit cu mulți oameni și am putut să observ aceste transformări, care adesea pot fi descoperite în vocabularul schimbat și îmbogățit cu elemente noi de gândire. Mă refer în special la țărani, care, din acest punct de vedere, au făcut un salt uriaș.

— *Ce teme vă atrag în mod special?*

— Nu sînt legat cu strictețe de un singur sector al vieții, fiindcă nu am trăit viața compartimentat și am traversat etape prea diverse pentru ca să fiu legat de un singur aspect al existenței. Nu pretind că cunosc prea bine ceva în viață, dar faptul de a fi fost frămîntat nu numai de probleme artistice, ci și de probleme politice, m-a făcut, dacă nu să le cuprind, cel puțin să înțeleg relațiile omenești pe o arie mai largă.

— *Opera dv. dramatică ascultă de un plan?*

— Ca întreaga mea activitate literară, și cea dramatică este una de lungă planificare și elaborare.

— *Care este metoda dv. de lucru?*

— Prima versiune depășește totdeauna proiectul meu inițial. Elaborez îndelungat (comedia *În Valea Cucului* am chibzuit-o cîțiva ani înainte de a ajunge la forma jucată; *Întoarcerea* este o piesă concepută încă în anii de război). Cred că numai prin elaborări îndelungate se pot obține lucrări care au dreptul să pretindă la trăinicie.

— *Cînd ați terminat lucrarea, cereți avizul unui tovarăș?*

— Da. Cer prietenilor mei părerea.

— *Care este în munca dv. momentul pe care-l preferați? Concepție, primă versiune, cizelare?*

— Concepție, dar și cizelare. Nu există o dată să-mi recitesc piesa fără s-o revizuiesc. Cu privire la dificultățile întîmpinate la refacerea unei piese, vreau să spun că, în general în teatru, eu am muncit bine cu regizorii și actorii, de la care am învățat lucruri folositoare (definirea concisă a unui personaj, comunicativitatea unei replici, raporturile dintre personaje), că ei m-au obligat să mă verific pe mine însumi. În ceea ce privește alte organe care se ocupă de teatru, cred că aci ar trebui să se impună îmbunătățirea metodei de lucru cu autorul.

— *Care este ideea viitoarei dv. piese?*

— În legătură cu viitoarea mea piesă n-aș vrea să anticipez. Pot să vă spun numai că va dezbate problema răspunderii ce revine comuniștilor, atunci cînd ei, din punctul de vedere al moralei sociale, tolerează lipsuri în jurul lor. Îmi propun să polemizez cu acele vicii ale trecutului care-și au sediul încă în viața unora dintre noi.

Dorința de a milita pentru o activitate artistică din acelea care nu evită răspunderile, atacînd zonele superioare de gândire și de sensibilitate ale epocii noastre de construire a socialismului, decizia de a lupta împotriva acelor piese care zăngănesc artificial armele teatrului, convingerea că o dramaturgie cucerite în durabilitate, atunci cînd pornește de la caractere omenești pentru a îmbrățișa sensurile unui fenomen contemporan, iată cîteva idei de cea mai mare actualitate în legătură cu dezvoltarea dramaturgiei originale.

B. Elvin